

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ AUDİTORLAR PALATASI

SƏLAHİYYƏTLİ DÖVLƏT ORQANLARININ SİFARİŞİ İLƏ APARILAN YOXLAMALARA DAİR QAYDA

(Azərbaycan Respublikası Auditorlar Palatası Şurasının
2017-ci il 25 avqust tarixli 289/1 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir)

BAKI - 2017

MÜNDƏRİCAT

I.	Ümumi müddəalar	3
II.	Səlahiyyətli dövlət orqanlarının sifarişi ilə aparılan yoxlamaların təşkili və icrası.....	3
III.	Səlahiyyətli dövlət orqanlarının sifarişlərini icra edən auditorların hüquqları.....	4
IV.	Səlahiyyətli dövlət orqanlarının sifarişi ilə aparılan yoxlamalar üzrə auditorların vəzifələri.....	4
V.	Səlahiyyətli dövlət orqanlarının sifarişi ilə aparılan yoxlamalar üzrə auditorların məsuliyyətləri.....	5
VI.	Xüsusi müddəalar	5
VII.	Qaydanın hazırlanmasında istifadə olunmuş müvafiq normativ hüquqi və digər aktlar.....	6

I. ÜMUMİ MÜDDƏALAR

“Səlahiyyətli dövlət orqanlarının sifarişi ilə aparılan yoxlamalara dair Qayda” (bundan sonra "Qayda" adlandırılacaq) səlahiyyətli dövlət orqanlarının, o cümlədən hüquq-mühafizə orqanlarının sifarişi ilə həyata keçirilən yoxlamalar üzrə icrası zəruri olan proseduraları müəyyən edir.

Bu Qayda “Auditor xidməti haqqında”, “Prokurorluq haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanunlarına, 240 sayılı “ Maliyyə hesabatlarının auditi zamanı dələduzluqla bağlı auditorun məsuliyyəti”, 250 sayılı “Maliyyə hesabatlarının auditi zamanı qanun və qaydaların nəzərə alınması”, 620 sayılı "Auditorun ekspertlərinin işindən istifadə edilməsi " Beynəlxalq Audit Standartlarının, Peşəkar Mühasiblərin Etika Məcəlləsinin tələblərinə uyğun olaraq hazırlanmışdır.

Qaydanın məqsədi səlahiyyətli dövlət orqanlarının sifarişi ilə sərbəst auditorlar və auditor təşkilatları (bundan sonra “auditorlar” adlandırılacaq) tərəfindən aparılan yoxlamaların keyfiyyətinin yüksəldilməsindən, yoxlamaların nəticələrinin düzgün rəsmiləşdirilməsindən, aidiyyəti üzrə müəyyən edilmiş müddətlərdə təhvil verilməsini təmin etməkdən və bu istiqamətlərdə Auditorlar Palatası (bundan sonra “Palata”) tərəfindən koordinasiya işinin, habelə auditorların fəaliyyətinə qanunla müəyyən olunmuş hədd çərçivəsində nəzarətin təşkilindən ibarətdir.

Qayda səlahiyyətli dövlət orqanlarının sifarişi ilə auditorlar tərəfindən aparılan yoxlamalar üçün reqlament sənədi kimi nəzərdə tutulmuşdur.

II. SƏLAHIYYƏTLİ DÖVLƏT ORQANLARININ SIFARIŞI İLƏ APARILAN YOXLAMALARIN TƏŞKİLİ VƏ İCRASI

Auditorların səlahiyyətli dövlət orqanları tərəfindən mütəxəssis qismində cəlb edilməsinin rəsmiləşdirilməsi və icrası aşağıdakı qaydada həyata keçirilir:

1. Auditorlar yalnız Palata sədrinin sərəncamı ilə səlahiyyətli dövlət orqanlarının sifarişi ilə aparılan yoxlamalara cəlb edilə bilər.

2. Palatada karguzarlığın aparılmasına dair təlimata uyğun olaraq səlahiyyətli dövlət orqanlarının sifarişi karguzalığ xidmətinin məsul əməkdaşı tərəfindən rəhbərliyə təqdim olunur.

3. Səlahiyyətli dövlət orqanlarının sifarişinə rəhbərlik tərəfindən baxıldıqdan sonra dərkənar mətninin qeydiyyat vərəqəsinə köçürülməsi və lazımi hallarda nəzarətə götürülməsi üçün karguzarlıq xidmətinə qaytarılaraq təyinatı üzrə göndərilir.

4. Palatanın aidiyyəti strukturunun rəhbəri 3 gün müddətində səlahiyyətli dövlət orqanlarının sifarişini yerinə yetirəcək auditoru (auditorları) seçir, sifariş ilə tanış edir, onunla razılaşıdır və icra müddəti göstərilməklə Palata rəhbərinin yoxlama ilə əlaqədar sərəncam layihəsini hazırlayıb təqdim edir.

5. Palata sədrinin müvafiq sərəncamı ilə səlahiyyətli dövlət orqanının sifarişini yerinə yetirəcək auditor (auditorlar) rəsmiləşdirilir və həmin şəxs sifarişçi orqanın sifarişini icra etmək üçün göndərilir.

6. Auditor sifarişi sərəncamda müəyyən olunmuş müddətə uyğun aparmalı və 5 gün müddətində nəticəsini müvafiq qaydada rəsmiləşdirməli, Palata rəhbərliyinin sərəncamına uyğun olaraq tərtib etdiyi materialları yoxlama ilə əlaqədar ona təqdim olunmuş sənədlərlə birlikdə Palataya və ya bilavasitə sifarişçi orqana təqdim etməlidir. Yoxlamanın nəticələri sifarişçi orqana təqdim edildiyi hallarda auditor bu barədə 3 gün müddətində Palata rəhbərliyini yoxlamanın əsas nəticələrini özündə ehtiva edən xidməti məktub vasitəsi ilə məlumatlandırılmalıdır.

7. Yoxlamanın müddəti zəruri hallarda auditorun müraciəti və Palatanın aidiyyəti struktur bölməsinin rəhbərinin təqdimatı əsasında sərəncamda göstərilən yoxlama müddətinin başa çatmasına 1 həftə qalmış işin həcmindən, sənədlər dövriyyəsiindən və tezliyindən, ərazi aidiyyətindən və digər obyektiv səbəblərdən asılı olaraq uzadıla bilər.

8. Palata sədrinin müvafiq sərəncamı ilə səlahiyyətli dövlət orqanının sifarişini yerinə yetirəcək auditor (auditorlar) Palata sədrinin 2017-ci il 15 may tarixli 1/25 nömrəli sərəncamı ilə təsdiq edilmiş siyahıda göstərilən auditorlardan seçilir. Həmin siyahıda göstərilən auditorların hər biri il ərzində azı 3 yoxlama aparmalıdırlar.

9. Səlahiyyətli dövlət orqanlarının sifarişi ilə aparılan yoxlamalara görə göstərilmiş auditor xidmətinin dəyəri qanunvericilə müvafiq olaraq və Palata tərəfindən müəyyən olunmuş qiymətlər əsasında müəyyənləşdirilir.

III. SƏLAHIYYƏTLİ DÖVLƏT ORQANLARININ SİFARIŞLƏRİNİ İCRA EDƏN AUDİTORLARIN HÜQUQLARI

Səlahiyyətli dövlət orqanlarının sifarişlərini icra edən auditorlar aşağıdakı hüquqlara malikdirlər:

1. Auditor yoxlamasının iş planını (plan-proqramını), auditin forma və metodlarını sərbəst müəyyənləşdirmək;

2. Sifarişin icrası ilə bağlı bütün zəruri sənədlərlə tanış olmaq və yoxlama üçün onları almaq, o cümlədən pul məbləğlərinin, qiymətli kağızların, maddi sərvətlərin mövcudluğunu yoxlamaq və audit üçün lazım olan digər məlumatları əldə etmək;

3. Sifarişin icrası ilə bağlı müvafiq şəxslərdən yazılı məlumatlar və izahatlar almaq;

4. Sifarişin icrası dövründə müəyyən etdiyi ciddi pozuntu və nöqsanlar barədə sifarişçini məlumatlandırmaq;

5. Təqdim olunmuş sənədlər sifarişin icrası üçün yetərli olmadıqda və ya sənədlər təqdim edilmədikdə sifarişin icrası üçün zəruri sənədlərlərin (o cümlədən kənar hüquqi şəxslərdə saxlanılan sənədlərin) təqdim olunması barədə sifarişçi qarşısında 7 gün müddətində vəsatət qaldırmaq.

6. Vəsatət qaldırıldıqdan sonra sifarişin icrası üçün zəruri sənədlərin təqdim olunmaması halında sifarişin icrasının mümkünsüzlüyü əsas götürülərək 2 gün müddətində səlahiyyətli dövlət orqanına və Palata rəhbərliyinə məlumat verilməklə sifarişin icrasından imtina etmək.

IV. SƏLAHIYYƏTLİ DÖVLƏT ORQANLARININ SİFARIŞI İLƏ APARILAN YOXLAMALAR ÜZRƏ AUDİTORLARIN VƏZİFƏLƏRİ

Səlahiyyətli dövlət orqanlarının sifarişi ilə aparılan yoxlamalar zamanı auditorların vəzifələri aşağıdakılardır:

1. Auditin aparılmasında Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyinin tələblərinə riayət etmək;

2. Auditor yoxlamalarını və digər auditor xidmətlərini keyfiyyətli həyata keçirmək;

3. "Auditor xidməti haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununun 18-ci maddəsində göstərilmiş hallara görə auditin aparılmasında iştirakının qeyri-mümkünlüyü barədə dərhal sifarişçiyə (səlahiyyətli dövlət orqanına) və Palataya xəbər vermək;

4. Auditin aparılması zamanı aşkar edilmiş bütün pozuntular, mühasibat uçotunun aparılması və hesabatların tərtibi ilə bağlı nöqsanlar haqqında sifarişçiyə məlumat vermək;

5. Sifarişçinin tələbi ilə aparılan audit zamanı əldə edilən məlumatı (məhkəmə orqanlarının tələb etdiyi hallar və "Cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununa əsasən təqdim olunmalı məlumatlar istisna olmaqla) məxfi saxlamaq;

6. Yoxlama gedişində alınmış və ya tərtib edilmiş sənədlərin qorunub saxlanmasını təmin etmək;

7. Səlahiyyətli dövlət orqanlarının tələbi ilə ona auditin aparılmasına dair qanunvericiliyin tələbləri, tərəflərin hüquq və vəzifələri, habelə auditorun rəyində olan irad və nəticələr üçün əsas olan normativ aktlar barəsində ətraflı məlumatlar vermək;

8. Səlahiyyətli dövlət orqanları tərəfindən qoyulan sualları dəqiq, dürüst və obyektiv cavablandırmaq;

9. Auditin aparılması zamanı Beynəlxalq Audit Standartlarının və Peşəkar Mühasiblərin Etika Məcəlləsinin tələblərinə riayət etmək;

10. Qanunvericiliklə müəyyən olunmuş digər vəzifələri icra etmək.

V. SƏLAHIYYƏTLİ DÖVLƏT ORQANLARININ SİFARİŞİ İLƏ APARILAN YOXLAMALAR ÜZRƏ AUDİTORLARIN MƏSULİYYƏTİ

Səlahiyyətli dövlət orqanlarının sifarişi ilə aparılan yoxlamalar üzrə auditorlar aşağıdakılara görə məsuliyyət daşıyırlar:

1. Səlahiyyətli dövlət orqanlarının sifarişlərini yerinə yetirərkən auditorlar əmlakın düzgün idarə olunması, ədalət, məsuliyyət və qanun qarşısında bərabərlik prinsiplərini, vicdanlılığın təmin olunması, korrupsiyanı istisna edən mədəniyyətin formalaşmasına imkan yaradılması zərurətini nəzərə alaraq, təşkilati-hüquqi formasından, strukturundan və həcmindən asılı olmayaraq, təsərrüfat subyektlərində korrupsiya əməllərinin qarşısının alınmasında və aşkara çıxarılmasında üzərlərinə düşən öhdəlikləri vicdanla yerinə yetirməli, tələb olunan audit standartları və prosedurlarını tətbiq etməlidirlər.

2. Audit aparılarkən uçota alınmamış və ya düzgün qeydiyyatda alınmamış əməliyyatların aparılması, ilkin sənədlərlə təsdiq olunmayan xərclərin uçot registrlərində və hesabatlarda əks olunması, obyektə düzgün müəyyən edilməyən passivlərin qeydə alınması; saxta sənədlərdən istifadə olunması; mühasibat sənədlərinin qanunvericiliklə müəyyən edilmiş müddət başa çatmadan qəsdən məhv edilməsi və s. pozuntular barədə səlahiyyətli dövlət orqanının nümayəndəsini məlumatlandırmalıdır.

3. Auditorlar səlahiyyətli dövlət orqanlarının sifarişi ilə aparılan yoxlamalar zamanı səlahiyyətlərini aşmağa və vəzifələrini yerinə yetirməməyə görə məsuliyyət daşıyırlar.

VI. XÜSUSI MÜDDƏALAR

1. "Səlahiyyətli dövlət orqanlarının sifarişləri ilə aparılan yoxlamalar Auditorlar Palatasının təsdiq etdiyi nümunəvi proqramlar əsasında həyata keçirilir.

2. Nümunəvi proqramlar aparılacaq yoxlamalarla bağlı minimum tələbləri müəyyən edir. Sifarişin xarakteri, məzmunu və əhatə dairəsindən asılı olaraq auditorlar qeyd olunan nümunəvi proqramlara fərdi qaydada dəyişiklik edə və təkmilləşdirə bilər. Nümunəvi proqramlara edilən dəyişikliklər sifarişin keyfiyyətlə və vaxtında yerinə yetirilməsinə mənfi təsir göstərməməlidir.

3. Zəruriyyət yaranarsa, auditorlar müstəqilliyini qorumaq şərti ilə audit proqramını sifarişçi ilə qabaqcadan razılaşıra bilər.

2. Səlahiyyətli dövlət orqanlarının sifərişi ilə maliyyə- təsərrüfat fəaliyyətinin yalnız bir hissəsi (balansın bir maddəsi, hesabı və ya hesablar qrupu), əməliyyatların bir hissəsi (maddi-məsul şəxslərlə, malsatan, podratçı, sifarişçilərlə, işçi və qulluqçularla, vergi və məcburi ödəmələr üzrə müvafiq orqanlarla və sair hesablaşmalar), maddi sərvətlərin mövcudluğu və onlarla əməliyyatlar, fərdi layihələr, gəlirlər və xərclər yoxlanılan zaman, yuxarıda göstərilən Proqramların müvafiq paraqrafları tətbiq olunmalıdır.

VII. QAYDANIN HAZIRLANMASINDA İSTİFADƏ OLUNMUŞ MÜVAFIQ NORMATİV HÜQUQİ VƏ DİGƏR AKTLAR:

1. "Auditor xidməti haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu;
2. " Prokurorluq haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu;
3. "Azərbaycan Respublikasının Auditorlar Palatası Haqqında" Əsasnamə;
4. Azərbaycan Respublikasının digər qanunvericilik aktları;
5. Beynəlxalq Audit Standartları;
6. Peşəkar Mühasiblərin Etika Məcəlləsi;
7. Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə İdarəsi ilə Azərbaycan Respublikası Auditorlar Palatası arasında bağlanmış korrupsiya ilə mübarizə sahəsində əməkdaşlığa dair Anlaşma Memorandumu;
8. Azərbaycan Respublikası Auditorlar Palatasının Şurası tərəfindən qəbul edilən və icrası məcburi olan normativ sənədlər;
9. Sahəvi audit proqramları (http://audit.gov.az/uploads/Sahevi_audit_proqramlari.pdf);
10. Auditorlar Palatası sədrinin "Səlahiyyətli dövlət orqanlarının sifərişi ilə aparılan yoxlamalara cəlb ediləcək auditorların siyahısının təsdiq edilməsi barədə" 15 may 2017-ci il tarixli 1/25 nömrəli sərəncamı;
11. Auditorlar Palatası sədrinin icrası məcburi olan əmr və sərəncamları;

QAYDANI HAZIRLAYANLAR:

Nəcəf TALİBOV - Sədrin elmi-metodik məsələlər üzrə müşaviri

Maarif ABBASOV - Auditin hüquqi təminatı və standartlaşdırma idarəsinin rəisi

Elnur İBRAHİMOV - Palatanın Şurası yanında Qanunvericilik və hüquqi məsələlər üzrə komitənin sədri

Bəhruzə MƏMMƏDLİ - Auditin hüquqi təminatı və standartlaşdırma idarəsinin rəis müavini

RƏYÇİLƏR:

Üzeyir FƏTİYEV – Palatanın Şurası yanında Dəmpinq və haqsız rəqabətə qarşı mübarizə üzrə komitənin sədri, sərbəst auditor

İlham HACIƏZİZOV – Sərbəst auditor